

újrairásával, hanem tudatosan újra-teremtett „pretextusokkal” találkozunk.

Mi az elméletileg is megragadható különbség a Catullust a Petőfi-költészet álarcában megszólaltató Csengeri-, a Géher-féle, Aranyt, Shakespeare-t is tudatosan felidéző szövegkörhinta vagy az egész magyar műfordító-hagyományt parodizáló KAF között? Vajon mi értelme van a szigorú korszakolásoknak, a paradigmák éles elkülönítésének? E világosan felépített hatástörténeti monográfiának a legnagyobb érdeme, hogy a most kibontakozó műfordító „irányt” akarja behatárolni, ennek megértéséhez/kritikájához próbál elméleti hátteret, újfajta beszédmódot találni. A minden korábbi műfordító-hagyományt átstrukturáló új magyar műfordító-paradigma szolgálhat legfontosabb ürügyül (és majdani igazolásul) ennek a száz év Catullus-olvasatait felölelő kötetnek.

BÁNKI ÉVA

(*Kalligram Könyvkiadó, Pozsony, 2003, 296 oldal, 1990 Ft*)

Csoóri Sándor:

Elveszett utak

Vitathatatlanul az elmúlt évtizedek egyik meghatározó esszéistája Csoó-

ri Sándor, aki a Nap Kiadó *Magyar Esszék* című sorozatában megjelent kötetében az utóbbi évek írásait gyűjtötte egybe. Ennek a rangos és megjelenésében is igényes sorozatnak méltó darabja Csoóri kötete, amely nemcsak esszét, hanem publicisztikákat, alkalmi szövegeket, sőt interjúkat is tartalmaz. A tematikus blokkokba rendezett írások stílusa, Csoóri egyszerre patinás és mégis minden ízében mai nyelvhasználata még a túlon túl napi, első-sorban politikai témájú szövegeit is élvezetes olvasmánnyá teszi. Csoóri az az író, aki tud írni (ezen a megjegyzésen ne tessék meglepődni, ez ma egyáltalán nem általános elvárás az írókkal szemben), s akinek írói hivatástudatával, az irodalom, az írók feladatáról vallott nézeteivel összhangban van az anyanyelv feltétel nélküli szeretetéből fakadó, a magyar irodalom legszebb hagyományaihoz köthető költői képalkotás a prózai szövegekben is következetes s egyúttal természetes, az olvasót magával ragadó használata.

A könyvet olvasva talán csak a negyvenévesnél fiatalabb olvasóknak lesz hiányérzete. Azt ők is megértik, hogy az évek múlását érző Csoóri egyre „hangosabban hallja maga mögött a fejszecsapásokat”, s hogy egyre többször és egyre hosszabban időz el régi korok elmosódó képeivel, elvesztett szeretteivel, barátaival, s legfőképpen az elveszített vagy éppen elvesztett értékekkel, erkölccsel. „Ef-

féle elavult dolgokról beszélni Magyarországon [...] már-már kabarétréfa” – írja, miközben maga is tudja, s az egész kötettel igazolja, hogy ez nincs így. Nem lehet így. Ugyanakkor a számos kérdés feltevésén, a múltba révedésén, a régi példák és értékek felmutatásán túl hiányoznak a mankók, azok az útjelzők, amelyek túlmutatnak egy sajnos végképp eltűnő világ feletti kesergésen, s megmutatják, hogyan lehet ebből a letűnő, identitásunk lényegét meghatározó régi világból mégis átmenteni valamit egy új, a média által uniformizált valóságba. Abba, amelyben élünk. *A választható lehetőségek*, a továbbélhető hagyományok, valamint a továbbéltetés mikéntjének felmutatásában kellene Csoórinak többet segítenie. Sinkovits Imre halálakor született fájdalmasan szép írásában olvashatjuk: „Én már úgy beszélek a múlttól, mintha a jelen is az volna. Sőt a jövő is.”

Persze ne legyünk igazságtalanok, hiszen Csoóri írásainak önvizsgálatra kényszerítő ereje, nemzetünknek, családjának, példaképeinek, egykori, elvesztett barátainak szeretete, őszinte hite, magyarsága mind-mind vállalható példa, követendő minta.

Az Elveszett utak két fejezetét feltétlenül ki kell emelnünk: az elsőt, amelyből megértheti az olvasó, miért is véli úgy a recenzens, hogy Csoóri Sándor az elmúlt évtizedek egyik meghatározó esszéistája, s mit

is értett azalatt, hogy Csoóri tud írni. Az aktuálpolitikai mondanivalókat mellőző, kisebb szövegdarabokból, képekből felépülő, kisprózáinak is kiváló irodalmi esszék a kötet gyöngyszemei. A harmadik, *Pohárköszöntő* című fejezetet pedig az írássok központi alakja, Illyés Gyula miatt kell megemlítenünk, hiszen az utóbbi években szinte Csoóri az egyedüli, aki rendszeresen megtöri azt az Illyést övező gyanús, mondhatni méltatlan csöndet, amelyet az sem indokolhat, hogy bizonyára voltak a pályájának olyan szakaszai s vannak az életművének olyan darabjai, amelyek vitára, erős kritikára ösztönzik az olvasókat. Ennek ellenére mégiscsak a magunk mögött hagyott század egyik legfontosabb közéleti alakja, írója ő, akit – miként Németh Lászlót – méltánytalanul elhallgatnak vagy alantas módon és stílusban támadnak.

A kötet egyik legszebb irodalmi esszéjének, az *Autóval át a városon* című írásának végén a kiváló filozófust, Molnár Tamást idézve Csoóri megjegyzi, hogy „filozofálni annyi, mint újra rehabilitálni magunkban a végső kérdésekre választ kereső embert. Lehet, hogy ezzel az úttal ez kezdődött el?”

Lehet, hogy ennek a kötetnek az elolvasásával ez kezdődhet el?

L. SIMON LÁSZLÓ

(*Nap Kiadó, Budapest, 2003, 350 oldal, 2400 Ft*)